

بررسی بافت شهری تهران و ارزیابی عملکرد آن در سوانح طبیعی و غیرطبیعی

عباس علی پور^۱، مهشید منظوری^۲

- ۱- استادیار پژوهش مرکز تحقیقات کشاورزی منابع طبیعی مازندران، پست الکترونیکی: dr.alipour82@gmail.com
۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری موسسه آموزش عالی پردیسان، پست الکترونیکی: mahshidmanzouri@yahoo.com ، شماره تماس:

چکیده

امروزه در کره خاکی، کشورها با توجه به موقعیت قرارگیری و شرایط اقلیمی با حوادث و خطرهای طبیعی گوناگونی روبرو می‌شوند. در این میان کشورهای پیشرفته گامهایی مثبت برداشته‌اند که موجب کاهش تلفات انسانی و اقتصادی شده است. اما اغلب کشورهای در حال توسعه از جمله ایران با وجود قرارگیری در منطقه زلزله‌خیز همواره دست به گریبان آسیب‌های ناشی از بلایای طبیعی همچون زلزله و سیل هستند. اما همچنان تمهیدات لازم برای رویارویی با این حوادث و کاهش آسیب دیدگی در نظر گرفته نمی‌شود. افزون بر آن نبود مطالعات لازم جهت احداث بنا در حریم رودخانه، مکان‌یابی‌های نامناسب برج‌سازی‌های دهه‌های اخیر و عدم رعایت استانداردهای لازم، تهدیدی جدی برای سلامت انسان و محیط زیست است و در هنگام بروز حادثه خود عامل آسیب بیشتر می‌گردند. تهران به عنوان پایتخت ایران با گستردگی زیاد و نابسامانی‌های ناشی از شتابزدگی این رشد با داشتن حجم وسیعی از بافت‌های فرسوده به یکی از شهرهای پر مخاطره تبدیل شده است. در هم تنیدگی بافت فرسوده و مدرن و ناهماهنگی شهرسازی با این پدیده همچنین تراکم بالای جمعیت عامل کاهش کیفیت شرایط زندگی و ایجاد صحنه‌های دراماتیک در وقوع حوادث طبیعی می‌شود.

این پژوهش نگاهی جامع و چند جانبه به وضعیت فعلی تهران دارد و به بررسی خطرهایی که این شهر را تهدید می‌کند، از جمله گسل‌های فعال، رودخانه‌های شمالی و بررسی ساخت و ساز و پراکندگی جمعیت می‌پردازد.

نتایج تحقیق حاکی از آن است که برای ادامه حیات تهران، پس از وقوع حادثه از هم اکنون باید خطر را به صورتی کاملاً جدی احساس کنیم و جامعه معماری و شهرسازی و سایر گروه‌های وابسته تصمیمات لازم جهت مقاوم سازی بناهای موجود، کاهش سطح بافت فرسوده و آسیب پذیر، افزایش کیفیت ساخت و ساز موجود بپردازند.

واژه‌های کلیدی: تهران، آسیب، حوادث طبیعی، بافت فرسوده، خطر.

۱- مقدمه

ایران وارث بخش بزرگی از خطوط گسل های فعال است. واقع شدن بر روی لبه صفحه اوراسیا و وارد شدن فشارهای جانبی صفحه عربستان و هند و مقاومت سپرهای شمالی همچون صفحه توران، هزاران گسل را در فلات ایران و کناره های آن پدید آورده است. این گسل ها به طور مداوم با آزاد کردن نیروهای ذخیره شده ناشی از فشارهای وارد شده، زلزله هایی را پدید می آورند (مهدوی، ۱۳۸۴). سالیان زیادی از تبدیل شدن طهران قدیم به ابر شهر تهران امروزی نمی گذرد و هنوز خاطرات کوچه باغ ها و چنارستان ها و ... در دل بسیاری از پدر بزرگها و مادر بزرگها زنده است. رشد شتابان تهران و تبدیل شدن آن به یک شهر مدرن و پایتختی وسیع چنان بود که اغلب تصمیم سازان و تصمیم گیران و مدیران شهری را جا گذاشت و بسیاری از ساختارهای زیر بنایی در آن صورت نگرفت و از طرفی دیگر هجوم سرمایه به تهران و رشد بی رویه برج سازی و عدم مطالعات لازم در این زمینه موجب می شود که این شتاب زدگی در هنگام وقوع حوادث طبیعی مانند زلزله، سیل و ... مشکلات و فجایع جبران ناپذیری را به همراه داشته باشد. یکی از بزرگترین مشکلات شهرهای بزرگ کشور رشد ناپیوسته و برنامه ریزی نشده است. گسیل جمعیت از روستا به شهرها و ساخت و ساز در زمین های بکر اطراف موجب برهم ریختگی موازنه کلیه زیربنای شهری و ایجاد آشفستگی در زیر ساخت ها و مدیریت شهر می شود. تهران با قرارگیری و گسترش در مجاورت گسل های فعال در شمال و جنوب در معرض تهدید زلزله است. به رغم وقوع زلزله های پی در پی در سابقه تاریخی شهر، و زلزله های متعدد در پیرامون آن در دهه های اخیر، در کاستن از خطرهای احتمالی زلزله در سطح تهران اقدامات مناسبی انجام نشده است. تراکم شدید ساختمانی، محدودیت در فضاهای خالی و باز بین ساختمان ها، بی توجهی به استانداردهای مصوب در سازه های مناطق مختلف شهر، تراکم شدید جمعیت و ... عوامل تهدید کننده این شهر در صورت بروز هر گونه زلزله به شمار می روند (Asgary Et.al, 2007).